

Петруха С.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту в будівництві,
Київський національний університет будівництва і архітектури*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-448-4-39>

ПРОДОВОЛЬЧА СУВЕРЕННІСТЬ ТА БЮДЖЕТНА ПІДТРИМКА «ЗЕЛЕНОЇ» РЕКОНСТРУКЦІЇ СІЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Аграрний сектор економіки України, подолавши аграрну кризу на передодні повномасштабного військового вторгнення РФ [1–2], сформував стійкі підвалини для переходу сільської економіки до вимог військового часу, забезпечивши продовольчі потреби населення України та подальше увімкнення (включення) сектору у глобальні продовольчі ланцюги. Однак, зважаючи на дані Державної служби статистики України [3] найбільша частка (14,9% і 18% за 2023 рік та перший квартал 2024 року відповідно) суб'єктів господарювання, які припинили свою діяльність припадає саме на сільське господарство, зводячи фактично нанівець інституціональну можливість маневрування в процесах регулювання національної продовольчої безпеки в цілому та акцентовано сільськогосподарської сировини зокрема, тобто домінанти базової фізіологічної потреби соціуму в продовольстві.

Продовольча суверенність як право кожної країни визначати свою власну політику у сфері виробництва, розподілу та споживання продовольства, що базується на принципах екологічної сталості, соціальної справедливості та економічної ефективності є ключовим аспектом забезпечення стійкості економіки України в умовах глобальних викликів, в тому числі під час повоєнного відновлення. Вона визначає здатність держави гарантувати виробництво достатньої кількості якісних продуктів харчування для власного населення, мінімізуючи залежність від імпорту, відновлення родючості ґрунтів і забезпечення сталого землекористування, розвиток локальних продовольчих систем і підтримку малих фермерських господарств.

У цьому контексті важливу роль відіграє бюджетна підтримка «зеленої» реконструкції сільської економіки [4], через стимулювання інновацій, екологічного землеробства та відновлення деградованих територій, яка спроможна подолати виклики на шляху України до продовольчої суверенності.

Необхідно зауважити, що на відміну від концепції продовольчої безпеки, яка «опікується» лише питаннями доступу до продуктів харчування, незалежно від джерела їх походження, продовольчий

суверенітет акцентований на можливості локального та екологічно відповідального виробництва, соціальній справедливості та мінімізації залежності від зовнішніх постачальників, ґрунтуючись на таких принципах, які наведена на рис. 1.

Рис. 1. Основні принципи продовольчої суверенності [1–2; 4]

Україна традиційно є одним із провідних експортерів зернових і олійних культур. Водночас внутрішнє виробництво м'яса, молока, овочів і фруктів не завжди покриває потреби населення. Основними проблемами залишаються залежність від імпорту окремих груп продуктів харчування, зниження родючості ґрунтів та недосконалість логістичної інфраструктури. До глобальних загроз, що впливають на продовольчу суверенність, належать зміни клімату, військові конфлікти та нестабільність міжнародних ринків. В Україні ці проблеми ускладнюються агресією з боку росії, що знижує доступ до чорноземів і дестабілізує сільську економіку.

Зелена реконструкція передбачає перетворення аграрного сектору шляхом впровадження екологічно чистих технологій, використання відновлюваних джерел енергії, органічного землеробства та зменшення викидів парникових газів.

Для України зелена реконструкція є необхідною не лише через міжнародні екологічні зобов'язання, але й через виснаження природних ресурсів, їх замінування, неможливістю проведення посівної кампанії на територіях, які межують із зонами бойових дій. Надмірне використання хімічних добрив, деградація ґрунтів та вирубка лісів становлять загрозу для продовольчого суверенітету під час активної фази російсько-української війни, укорінюючи ефекти загальної кризи в цілому та аграрної, зокрема.

Для забезпечення продовольчої суверенності в умовах воєнної економіки на перший план виходить необхідність розв'язання проблеми із достатнім рівнем бюджетної підтримки без якої не можливо сформувати умови для реалізації антикризової державної аграрної політики, яка має бути, серед іншого, спрямована на збільшення кількості

виробників сільськогосподарської продукції, охоплених програмами державної підтримки. З цією метою пропонуємо створити національну виплатну агенцію, яка в країнах ЄС якраз і забезпечує своєчасну та цільову виплату державної підтримки виробникам сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

1. Петруха Н.М., Петруха С.В. Державне регулювання інтегрованих корпоративних об'єднань в умовах структурно-інституціональної та функціональної трансформації сільської економіки: проблеми методології, теорії, соціально-економічної та секторальної політики : монографія. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Професіонал», 2020. 496 с. + 1 електрон. опт. диск.

2. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text>

3. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>

4. Клименко К. В., Петруха Н. М., Петруха С. В. «Зелений» план Маршалла для України: фінансово-економічний та регуляторний контекст. *Наукові праці НДФІ*. 2024. № 1. С. 20–49. DOI: <https://doi.org/10.33763/npndfi2024.01.020>